

Bernard Szczech

**Przywilej lokacyjny
Lubniowa czyli Starej Kuźnicy,
nadany przez
Jana II Żelaznego i Mikołaja IV,
książąt raciborsko-opawskich
(1.05.1394 r.)**

**Ruda Śląska
2009**

Bernard Szczech

**Przywilej lokacyjny
Lubniowa czyli Starej Kuźnicy,
nadany przez
Jana II Żelaznego i Mikołaja IV,
książąt raciborsko-opawskich
(1.05.1394 r.)**

**Ruda Śląska
2009**

Wydawca:
Muzeum Miejskie
im. Maksymiliana Chroboka
w Rudzie Śląskiej
ul. Wolności 26 41-700 Ruda Śląska

Wydano z okazji 50 rocznicy utworzenia miasta
Ruda Śląska
oraz
615-lecia lokacji Starej Kuźnicy

Fotografia dokumentu:
Zdzisław Sobieraj

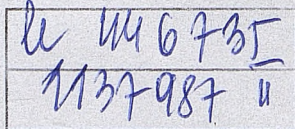
ISBN 978-83-928801-1-0

FO-09/827/21

25105,

100, 1

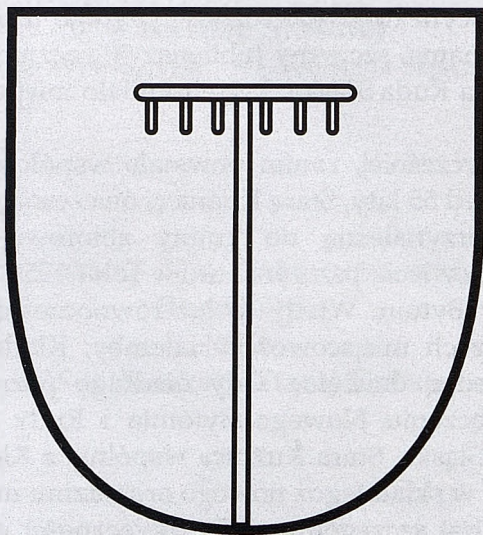
Wbieżącym roku społeczność naszego miastaś wietuje Abrahama, szczytny Jubileusz 50 rocznicy powstania miasta Ruda Śląska, które to miało miejsce 1 stycznia 1959 roku.

Kilka lat wcześniej, zanim powstało współczesne miasto, dokładnie przed 55 laty, Starą Kuźnicę, ówczesną gromadę, do tego czasu przynależną do gminy zbiorowej Śmiłowice, położonej w powiecie pszczyńskim, w roku 1954 wcielono do miasta Nowy Bytom. Wtedy to też równocześnie dokonano połączenia trzech miejscowości: Halemby, Kłodnicy i Starej Kuźnicy w jedną dzielnicę. Gdy niedługo później, w roku 1959, po połączeniu Nowego Bytomia i Rudy powstawało miasto Ruda Śląska, Stara Kuźnica wspólnie z Kłodnicą i Halemby weszły w skład tegoż nowego organizmu miejskiego.

Rok 2009 jest szczególnym dla społeczności wspomnianej wcześniej Starej Kuźnicy. Otóż mija dokładnie 615 lat od chwili, kiedy to książęta raciborsko-opawscy polecieli wygotować dokument, mocą którego w dawnej puszczy Lubniowskiej, nad rzeką Kłodnicą zgodzili się na zbudowanie kuźnicy żelaza a w jej pobliżu zabudowań mieszkalnych. Akt ten zapoczątkował istnienie Starej Kuźnicy, jednej z najstarszych osad na obszarze naszego miasta.

Ruda Śląska, w maju 2009 roku.

Bernard Szczech

Godło z pieczęci gminnej Starej Kuźnicy

„Stara Kuźnia, gmina wiejska w powiecie pszczyńskim, używała herbu z wyobrażeniem grabi, pionowo wbitych w ziemię. Widzimy je na pieczęci z XVIII wieku pochodzącej, która ma napis: ALTHAMMER.GEM.SIGL PLESSNER CREYS i znalazła się na dokumencie z 1869 roku w Archiwum śląskim.”¹.

¹ Marian Gumowski: *Herby i pieczęcie miejscowości województwa śląskiego*. Katowice 1939.

Przed ponad sześć cioma stuleciami, w Raciborzu, w dzień świętych Filipa i Jakuba, czyli 1 maja 1394 roku, w obecności zebranych na tą okoliczność świadków: Wanka, książęcego starosty (hetmana), Wernka Szeligi², Hoberga z Czerwonej Łąki³, Duszka z Wernerdorfu⁴, Urbana z Orzesza⁵, Ottona ze Zgoni⁶, Czeka Raszyca⁷, a także innych uczciwych ludzi, Jerzy, książęcy pisarz, na polecenie książąt opawsko-raciborskich wygotował dokument – przywilej lokacyjny kuźnicy nad Kłodnicą czyli Starej Kuźnicy, bo taką nazwę już od wieków nosi ta osada.⁸

Jan II „Żelazny” i Mikołaj IV, książęta opawsko – raciborscy.

Książęta Jan II „Żelazny” i Mikołaj IV byli synami Jana I, księcia opawsko – raciborskiego i Anny, księżnej głogowskiej. Starszy z braci Jan II, urodził się około 1365 roku. Po śmierci ojca i osiągnięciu pełnoletniości, około 1380/1382 roku przejął rządy w księstwach: raciborskim, karniowskim⁹ oraz bruntalskim¹⁰ a od 1387 roku także

² Wanko, Szeliga, bliżej nieznany.

³ Hoberg z Czerwonej Łąki, bliżej nieznany.

⁴ Duszek z Wernerdorfu, bliżej nieznany.

Wernerdorf, Wernersdorf, nazwy licznych miejscowości na ziemiach polskich (Śląsk, Żuławy Malborskie) i w Środkowej Europie.

⁵ Urban z Orzesza, bliżej nieznany.

⁶ Otton ze Zgonia, bliżej nieznany.

⁷ Czek Raszyca, bliżej nieznany.

⁸ W języku oryginału dokument ten opublikował Konrad Wutke: *Schlesiens Bergbau und Hüttenwesen. Urkunden (1136 – 1528)*. [w:] Codex Diplomaticus Silesiae. Zwanzigster Band. Breslau 1900 s. 63-64. W tejże publikacji dokument nasz wydany został bez listy świadków, która po latach uzupełniona została w niniejszej publikacji..

⁹ Karniów, Krnov, miasto na Śląsku w Republice Czech.

¹⁰ Bruntal, miasto na Śląsku, znajdujące się w Republice Czech.

i w pszczyńskim. Dodać należy, że jednocześnie wraz z matką, do czasu osiągnięcia pełnoletności przez Mikołaja, swego młodszego brata, sprawował nad nim opiekę.

Mikołaj IV, wspomniany młodszy syn Jana I, księcia opawsko-raciborskiego i Anny, księżnej głogowskiej, urodził się około roku 1370. Po śmierci ojca ok. 1380 roku, opiekę sprawowali nad nim Jan II, jego starszy brat oraz matka. Po osiągnięciu pełnoletności, w 1385 roku otrzymał wydzielony przez brata Bruntal z okręgiem. Bezzenny, książę bruntalski zmarł bezpotomnie około 1405/1407 roku. Po jego śmierci, ziemie księstwa bruntalskiego ks. Jan II „Żelazny” włączył w skład swoich posiadłości.

W 1406 roku, Jan II niechętny książętom cieszyńskim w ich dążeniach do opanowania księstwa oświęcimskiego, doprowadził do zabójstwa Przemysława, syna Przemysława I Noszaka, księcia cieszyńskiego. Akt ten skutkował nienawiścią między rodami.

Książę Jan II, przed 1407 rokiem, poślubił Helenę, córkę Korybuta Dymitra Olgierdowicza, księcia Nowogrodu Siewierskiego. Miał z nią dwóch synów: Mikołaja V i Wacława II oraz córkę Małgorzatę, poślubioną najpierw Kazimierzowi I, księciu oświęcimskiemu, a następnie Ziemowitowi V, księciu mazowieckiemu.

W konflikcie Jagiełły z Krzyżakami, w wojnie polsko-krzyżackiej 1414 roku, pomimo silnych związków z dworem praskim Luksemburgów, Jan II stanął po stronie polskiej.

Książę był zdecydowanym przeciwnikiem husytyzmu. W 1420 roku udał się do Wrocławia, gdzie złożył hołd lenny Zygmuntowi Luksemburczykowi. Aresztowanie posłannictwa powstańców husyckich udających się do Władysława Jagiełły z propozycją przekazania mu czeskiej korony, spowodowały najazd wojsk husyckich na ziemie księstwa raciborskiego.

W 1422 roku, Jan II wykupił z rąk książąt opolskich ziemie karniowsko - głubczycką, zastawioną wcześniej, w chwili tarapatów finansowych. Po śmierci, która nastąpiła w roku 1424, ostatni spoczynek znalazł w klasztorze dominikanek w Raciborzu.

Książęcy przywilej lokacyjny Starej Kuźnicy.

Zachowany dokument przechowywany jest w Archiwum Państwowym w Pszczynie (Dawne Archiwum Książąt Pszczyńskich) pod sygnaturą: AKP II 4. Spisany został na pergaminie o wymiarach: 360 x 215 mm z 35 mm pliką czyli zakładką u dołu dokumentu.

Pierwotnie dokument opatrzony był przywieszonymi na sznurach książęcymi dwoma pieczęciami. Obecnie zachowała się tylko jedna z pieczęci, woskowa pieczęć księcia Mikołaja, zawieszona na pleconym, złotobiałym jedwabnym sznurze. Druga z pieczęci, pieczęć księcia Jana II zaginęła. Obecnie, zachował się po niej jedynie ślad w postaci plecionego, złotobiałego jedwabnego sznura.

Konstanty Prus w swej monografii Mikołowa napisał, że dokument książąt Jana i Mikołaja, książąt opawsko-raciborskich z 1 maja 1394 roku jest najstarszą zachowaną wzmianką o przemyśle górniczo - hutniczym na Ziemi Pszczyńskiej.¹¹ Tymże aktem, wspomniani książęta, darowali mistrzowi Henrykowi obszerną część dawnej puszczy Lubniowskiej nad rzeką Kłodnicą, położoną na północ wioski Śmiłowice, celem zbudowania (założenia) tam kuźnicy żelaza. W przywileju zapisano również, że obdarowany mistrz Henryk ma prawo zbudować tam folwark, młyn, tartak, karczmę i inne potrzebne urządzenia. Gdy lasu karczunkiem ubędzie, będzie mógł sprowadzić osadników, dać im wolność według swojego uznania i wieś założyć a z tego czynsze ściągać. Gdy to uczyni, ma również kościół zbudować, pobożnego kapłana sprowadzić i utrzymanie zapewnić. Może na tym obszarze polować na zwierzynę, pszczoły hodować, stawy zakładać, rzemieślników osiedlać, sądy nad poddanymi swymi sprawować, sam zaś podlegać będzie tylko książęcemu sądowi. Za to wszystko corocznie ma księciu płacić 8 marek czynszu i to po 2 marki w każde suche dni. Czynsz ten ma być takiej samej wysokości na wieki. Oprócz tego w razie wojny ma stawić zbrojnie z kuszą i własnym koniem.

¹¹ Konstanty Prus: *Z dziejów Mikołowa i jego okolicy*. Mikołów 1932 s. 55.

Zarys dawnych dziejów Starej Kuźnicy.

Nie znany jest początkowy okres działalności kuźnicy, która po latach przyjęła nazwę Starej Kuźnicy. Kolejna od czasu wystawienia przywileju wzmianka pochodzi dopiero z roku 1517. Wtedy to jako właściciela kuźnicy dokumenty wymieniają Wojtkę Nykę. Wcześniej jednak - przypuszcza się - właścicielem lub współwłaścicielem był pochodzący z Olesna Jan Pupek. On to w 1521 roku wspomnianemu Wojtkowi Nyce odstąpił resztę posiadanych praw do rzeczony kuźnicy. Kilka lat później, dokumentem wydanym w 1527 roku opisano dokładnie przebieg granicy obszaru otrzymanego przez mistrza Henryka. Ludwik Musiał w swej pracy przytoczył w streszczeniu fragment tegoż dokumentu¹², mocą którego Jan Thurzo, baron na Pszczynie zatwierdził Wojtkowi Nyce prawa do Lubniowa czyli kuźnicy pod Śmiłowicami oraz dodatkowo obdarował go obszarem pustej wsi Dzierzkowice¹³. Zakreślony opisem obszar obejmował 20 km kwadratowych: *Począwszy od strumienia Jamna, w miejscu, gdzie wpada do Kłodnicy, dalej w górę biegu tej Jamny aż do granicy obywateli miasta Mikołowa; następnie wzdłuż tej granicy, prowadzącej między Mikołowem a opustoszałą wsią Dzierzkowice aż do granicy wsi Śmiłowice, stąd znowu dalej między Śmiłowicami a wspomnianą opustoszałą wsią Dzierzkowice aż do usypanych kopców, które pan na Pszczynie dał usypać między Śmiłowicami a tą wioską, które to kopce położone są w stronę kuźnicy na Lubnowie, na przelaj przez las aż do rzeczki Prądna, a od tej rzeczki dalej aż do rzeki Kłodnicy, zaś odtąd z powrotem do miejsca wyjściowego, gdzie Jamna wpada do Kłodnicy.*¹⁴

Około 1540 roku kuźnica wraz z okolicznymi dobrami przeszła z rąk mistrza kuźniczego Wojtkę Nyki w posiadanie barona Jana Turzo pana Ziemi Pszczyńskiej. Ten pomimo sprzedaży w 1546 roku całej Ziemi Pszczyńskiej Baltazarowi Promnicowi, biskupowi wrocławskiemu to

¹² Ludwik Musiał: *Z dziejów Kochłowiec oraz przyległych miejscowości: Halemba, Bykowina, Kłodnica oraz Stara Kuźnica*. Katowice - Ligota 1966. Maszynopis s.40.

¹³ Dzierzkowice, miejscowość nad Jamną, wzmiankowana w 1287 roku. Wieś zanikła w XV wieku. W XVIII wieku na jej miejscu zbudowano osadę zwaną „Reta”, będącą obecnie w składzie Mikołowa.

¹⁴ Ludwik Musiał: *Z dziejów Kochłowiec oraz przyległych miejscowości: Halemba, Bykowina, Kłodnica oraz Stara Kuźnica*. Katowice - Ligota 1966 s. 41.

Pieczęć ks. Mikołaja IV

Stara Kuźnica na mapie Wielanda - Homanna z XVIII w.

kuźnicę zachował dla siebie. Kilka lat później, w 1550 roku, Baltazar Promnic zakupił Starą Kuźnicę za 1000 talarów.

Stara Kuźnica w opisach z lat 1783 - 1845.

Według wydanego przez Fryderyka Ziemmermanna w 1783 roku *Opisaniu Śląska*¹⁵ w Starej Kuźnicy (Althammer) znajdował się pański folwark oraz pomieszczenia urzędu. Był również wielki piec oraz fryszerka. W wiosce mieszkał sołtys, 1 wolny zagrodnik, 1 młynarz, 32 chatupników (komorników) oraz 121 innych osób. Niespełna 20 lat później, w roku 1804 Johann Weigel w swym statystycznym sprawozdaniu podał, że wieś podlegała urzędowi w Starej Kuźni, w której ówczesnie znajdował się pański „zamek”, 1 wielki piec oraz fryszerka. W ród mieszkańców byli: sołtys, 1 zagrodnik oraz 31 chatupników¹⁶. W 1821 roku w wiosce znajdował się folwark, młyn wodny zwany Pitola, fryszerka. W Starej Kuźnicy było 3 zagrodników, 35 chatupników; razem 138 mieszkańców.¹⁷

Pełniejszy opis wsi przytoczył dopiero w 1830 roku Johann Georg Knie¹⁸:

Stara Kuźnica (Alt Hammer) wieś na Górnym Śląsku w rejencji opolskiej, powiecie pszczyńskim, oddalona 5/4 mili na północ – północny zachód od miasta powiatowego. Urząd pocztowy w Mikołowie, oddalonym o 3/4 mili. Dobra wchodziły w skład książęcego majoratu w Pszczynie. We wsi było 40 domów zamieszkałych przez 286 osób, w tym 14 ewangelików. Katolicy przynależeli do parafii w Mikołowie. W miejscowości znajdowała się książęca fryszerka, w której 8 robotników wytwarzało 1213 cetnarów sztab żelaza. Do wioski przynależał również młyn Pitola.

¹⁵Friedrich A. Ziemmermann: *Beytrage zur Beschreibung von Schlesien*. Zweiter Band. Brieg 1783 s. 239.

¹⁶*Geographische, naturhistorische und technologische Beschreibung des souverainen Herzogthums Schlesien* von Johann Adam Valentin Weigel. Achter Theil. Die Fuerstenthumer Pless, Oppeln, der Leobschutzer Kreis und die freie Standesherrshaft Beuthen. Berlin 1804 s. 20 – 21.

¹⁷J. C. Görlitz: *Neueste geographisch- statistisch- technisch- topographische Beschreibung des Preußischen Schlesiens*. Glogau 1821 s. 97 - 105

¹⁸Johann Georg Knie: *Alphabetisch= Statistisch= Topographische Übersicht aller Dörfer, Flecken, Städte und andern Orte der Königl. Preuß. Provinz Schlesien*. Breslau 1830 s. 234.

Ten sam autor, dwa lata później (1832), na potrzeby ówczesnego szkolnictwa wydał skrócony opis Śląska, w którym znalazło się miejsce także i dla naszej Starej Kuźnicy:

*Stara Kuźnia (Alt Hammer), wieś oddalona 4 mile na północ, północny zachód od Pszczyny, 290 mieszkańców, 1 książęca fryszerka.*¹⁹

Kolejna, szerzej już opracowana publikacja Knie ukazała się w 1845 roku.²⁰ Według zawartych w niej informacji, *Wieś Stara Kuźnica* znajdująca się w powiecie pszczyńskim na Górnym Śląsku i w rejencji opolskiej, oddalona jest 4 1/8 mili na północ, północny zachód od Pszczyny. Najbliższy urząd pocztowy był w Mikołowie, oddalonym 3/4 mili. Wieś przynależąca do księstwa i majoratu pszczyńskiego, stanowiła własność Henryka, księcia zu Anhalt Cöthen Pleß. Stara Kuźnica liczyła 41 domów zamieszkanym przez 183 osoby, w tym 77 katolików²¹ i 22 wyznawców mojżeszowych. Katolicy przynależeli do kościoła parafialnego w Mikołowie. W Kuźnicy znajdowały się 2 budynki gospodarcze, a także 1 kupiec oraz 2 handlarzy. Była tam także książęca fryszerka, w której w 1840 roku 6 ludzi wyprodukowało 307 cetnarów sztab żelaza, licząc po 5 talarów za cetnar. Do miejscowości przynależał wspomniany wcześniej młyn wodny zwany Pitola, oddalony 1/8 mili od centrum wioski.

LITERATURA

- Jan S. Dworak: *Halemba 1394 – 1950. Ruda Śląska 1977. Maszynopis.*
- J. C. Görlitz: *Neueste geographisch statistisch technisch topographische Beschreibung des Preussischen Schlesiens.* Glogau 1821.
- Marian Gumowski: *Herby i pieczęcie miejscowości województwa śląskiego.* Katowice 1939.

¹⁹J. G. Knie: *Kurze geographische Beschreibung von Preussisch= Schlesien, der Graffschaft Glatz und der Preuß. Markgrafschaft Ober= Lausitz oder der gesammten Provinz Preussisch= Schlesien. Zum Gebrauch für Schule. Zweites Bändchen.* Breslau 1832 s. 305.

²⁰J. G. Knie: *Alphabetisch= Statistisch= Topographische Übersicht aller Dörfer, Flecken, Städte und andern Orte der Königl. Preuß. Provinz Schlesien.* Breslau 1845 s. 203.

²¹Błąd w zapisie, powinno być „ewangelików”.

- Johann Georg Knie: *Alphabetisch statistisch Topographische Übersicht aller Dörfer, Flecken, Städte und andern Orte der Königl. Preuß. Provinz Schlesien*. Breslau 1830.
- Ludwik Musioł, Stefan Pluszczewski: *Wykaz zakładów dawnego hutnictwa żelaza na Górnym Śląsku od XIV do połowy XIX wieku*. Studia z dziejów górnictwa i hutnictwa. Tom V. Pod redakcją Jana Pazdura. Warszawa - Wrocław 1960.
- Ludwik Musioł: *Z dziejów Kochłowic oraz przyległych miejscowości: Halemba, Bykowina, Kłodnica oraz Stara Kuźnica*. Katowice - Ligota 1966. Maszynopis.
- Konstanty Prus: *Z dziejów Mikołowa i jego okolicy*. Mikołów 1932.
- Przemysław Stanko: *Materiały do dziejów Rudy Śląskiej do końca XVI wieku w archiwach polskich i czeskich*. [w:] *Materiały do dziejów Rudy Śląskiej*. Ruda Śląska 2007.
- Bernard Szczech: *Źródła do dziejów Rudy Śląskiej w drukach końca XVII oraz pierwszej połowy XIX wieku*. [w:] *Rudzki Rocznik Muzealny* 2001. Ruda Śląska 2001.
- Johann Adam Weigel: *Geographische, naturhistorische und technologische Beschreibung des souverainen Herzogthums Schlesien. Achter Theil. Die Fuerstenthumer Pless, Oppeln, der Leobschutzer Kreis und die freie Standesherrshaft Beuthen*. Berlin 1804.
- Konrad Wutke: *Schlesiens Bergbau und Hüttenwesen. Urkunden (1136 – 1528)*. Codex Diplomaticus Silesiae. Zwanzigster Band. Breslau 1900.
- Dr E(zehiel) Zivier: *Entwicklung und Bedeutung der oberschlesischen Eisenindustrie*. Vortrag, gehalten in der Hauptversammlung der „Eisenhütte Oberschlesien, Zweigverein deutscher Eisenhüttenleute“ in Gleiwitz am 7. Dezember 1913. Kattowitz O.S. brw.
- Friedrich A. Ziemmermann: *Beytrage zur Beschreibung von Schlesien*. Zweiter Band. Brieg 1783.

Jan II „Żelazny” i Mikołaj IV, książęta opawsko-raciborscy,
nadają mistrzowi Henrykowi przywilej lokacji Starej Kuźnicy.

Wir Johannes²² und Niclas²³ von gotes gnaden, gebrudir, herczuge czu Troppaw²⁴ und czu Rathibor²⁵, bekennen und tuen kunt uffentlich in desim briff allen den, dy en sehen horen adir lesin, das wir durch nucz notdurfft und bessrunge wille unseres landes mit wolbedachtem mute haben gegebun und gebin mit crafft dess briffs meistern Heynrichem²⁶ und allen seinen erbin und elichin nachkomeligen eyne halbmeyle walt breit und lang an der Klodnicz²⁷ gelegen, nohe bey Smilowicz²⁸ uff unser heide zu Lybnaw²⁹, daselbst in derselbin halbin meile eyn smedewerg auszusehin von neuens stiften und machin, ein festin hof em und allen seinen erben czu beuen und czu machen, eyn vorwerg auszusetzen und kreczem molen beide melmolen tretmolen und sleiffmolen, als fil als ir do werdin mogin. Und [ob] czu langin tagen der walt apginge, so mag her ein dorff do anseczin czu deuczim rechte und den leutin, dy do bewonen und siczen wellen, freyheit gebin als lange als en dunket, dos si em und seinen erben czins dovon gebin mogin; so soll uns der schulcz aus demselben dorffe, ap is yner ausgesaczt wurde, dienin mit einer armbruste uff eine pferde von zweyn schocken.

²² Jan II „Żelazny” ks. opawsko-raciborski.

²³ Mikołaj IV, ks. bruntalski.

²⁴ Opawa, miasto w Republice Czech, dawna stolica księstwa opawskiego.

²⁵ Racibórz, miasto na Górnym Śląsku, dawna stolica ks. raciborskiego.

²⁶ Henryk, mistrz kuźniczy, bliżej nieznan.

²⁷ Kłodnica, rzeka

²⁸ Śmiłowice, dawna wieś na Górnym Śląsku, obecnie w składzie miasta Mikołów.

²⁹ Nazwa lasu nad Kłodnicą, zwanego także Puszcą Lubniowską.

Sunderlich gebin wir em uf demselben smedwerke eine kirche czu seczin und czu machin und einen frommen prister czu haldin, der seinen leutin und gesinde dorinnen mit den sacramenten berichte und recht tu und sust nymand anders. Auch gebin wir em alle jayth wiltjayt und fogoljayth gross und kleine in der ehegenannten halben meile. Sunderlich geben wir em do czu machen und czu halten brotbenke, fleyschbenke, schubenke und allirley hantwerg do czu haben em czu nucze und allen seinen erben. Auch geben wir em in denselben greniczin bienen czu haben in beuten und in stacken bey em adir ym walde, wo her do will und mag gehaben. Auch geben wir em in derselben halben meile teiche czu machen, als fil als her mag, em czu nucze und seinen erben czu machen und czu wenden, alle fischerey, wie en das gut dunket. Sunderlich sal her habin pusche welde wesen werdin wasser und wasserflusse, dy in derselben halben meile alle sint gelegin, die und alle anderen nucze czinse adir gulde, die er do gemachen mag adir die do nur mogin werdinn, geben wir em und allen seinen elichin nachkomelingen mit aller herschafft und mit allen unsirn furstlichin rechtin, em und allen seinen erben und elichin nachkommen geczuhaben czu halden ewyglich und errplich czu besitzen czu vorkaufen czu vorsetzen czu vorwechseln czu vorgebin und in seinen und seiner nachkommen genucz, als em allir bequemkiche ist czu bekeren. Auch geben wir em gancze macht, seine leute und gesinde czu urteilen und czu richten, als das gewonlich ist uf andern hemern. Wer abir sache, das mit em yemand czu schaffen hette von rechts wegen umb keinerlei sache, der sal en mit ledunge vor uns brengen, so sullen wir czu em recht helin. Auch wellen wir nemelich, ap vormals keine brieffe obir dasselbe smedwerg von uns weren gegeben, die widerrufen wir und wellen, das furbas im und ewiglich keine macht

bund noch crafft sullen haben. Auch geben wir em macht czu pfenden, ap em yemand uf dem seinen schatte, als das auch gewonlich ist pfant czu nehmen nach gleichim schaden. So saluns und allen unsirn erben der obgenannte meistir Heynrich und alle seine nachkomelinge alle jar yerlich von demselben smedwerg gebin und geldin 8 mark pragische groschen und polnischen czal czu einem rechtim ewigin czinse. Also doch, das er uf ydy Quatemper czu 2 mark gebe und beczale; und denselbin czins gelobin wir em und seinen erbin im und ewiclich nimmer czu meren noch czu hóhin. Mit orkund des briffs und czu einer rechtin bestetigunge haben wir ehegenannte fursten unser insigele an disen brieff gehangen, der geben ist czu Rathibor nach gotis geburt dreyczenhundirt jar und dornach in dem firden und neunczeginst jar an sinte Philippi und Jacobi tage³⁰ des [...] ³¹ vns liben getrewen Wanko vns hewptman, Wornko Scheliga, Hoberg von der Rotinwesen³², Duss[chke] von Wernersdorff³³, Vrban von Orzesche³⁴, Otto von Zgon³⁵, Czek Rasschicz, Georg[es] vns schreiber vnd ander [...] ³⁶.

Tłumaczenie:

My Jan i Mikołaj, bracia, z łaski Bożej książęta w Opawie i w Raciborzu, wyznajemy i publicznie oświadczamy tym to listem wszystkim, którzy go zobaczą, usłyszą lub czytać będą, żeśmy dla korzyści, potrzeby i polepszenia naszego kraju z dobrze przemyślanym zamiarem dali, a na mocy niniejszego listu dajemy

³⁰ 1 maj 1394 roku.

³¹ Nieczytelny fragment tekstu.

³² Czerwona Łąka, bliżej nieznana miejscowość.

³³ Bliżej nieznana miejscowość.

³⁴ Orzesze, obecnie miasto na Górnym Śląsku w pobliżu Mikołowa.

³⁵ Zgoń, dawna wieś obecnie w składzie Orzesza, miasta na Górnym Śląsku.

³⁶ Nieczytelny fragment tekstu.

mistrzowi Henrykowi, jemu i wszystkim jego spadkobiercom oraz legalnym potomkom pół mili lasu wszczeg i wzdłuż, nad Kłodnicą położonego w pobliżu Śmiłowic, w naszym borze w Lubnej, aby tam na obszarze tej pół mili założył kuźnicę nową, dalej dwór warowny dla siebie i wszystkich swoich potomków, folwark, młyny tak zbożowe jak i tartaczne oraz szlifierskie, tyle, ile tam może wykarczować lasu i jak długo tego lasu starczy. Ma tam również założyć wieś na prawie niemieckim, a osadnikom tam się osiedlającym dać wolniznę na jak długo mu się widzieć będzie, aby następnie jemu i jego potomkom czynsz od gruntu płacili. Tam też i sołtys tej wsi, o ile będzie osadzona, ma nam służyć jednym strzelcem na koniu wartości dwu kop groszy.

Zwłaszcza zezwalamy mu w tej kuźnicy zbudować kościół i trzymać przy nim pobożnego kapłana, który jego ludziom i czeladzi służyć ma sakramentami, a poza nim żaden inny [ksiądz].

Także nadajemy mu wszelkie myślistwo, polowanie na zwierzynę i na ptactwo, małe i wielkie na obszarze wspomnianej pół mili [lasu]. Również dajemy mu prawo postawienia i trzymania ław z pieczywem, ław rzeźniczych i z innymi rzemieślniczymi rzeczami, na jego i jego potomków korzyść. Może w tych samych granicach uprawiać bartnictwo w leśnych dzieniach³⁷ i przydomowych ulach, ile tylko zechce. W tej samej pół mili może urządzać stawy, ile chce, i rybołówstwo uprawiać, on i jego potomkowie i następcy, jak mu się najlepiej zdać będzie.

Zwłaszcza ma posiadać wszelkie zarośla, lasy, wody i rzeczki, jakie się na tej pół mili znajdują, jak i wszystkie inne korzyści, czynsze i płatności, jakie on temu sobie urządzić potrafi, i to z wszelkim państwem

³⁷ Dzień, Dzienia, dzienie, dzienno: barć w drzewie żywym wyrobiona, ul leśny. Zobacz: M. Arcta *Słownik Staropolski*. Tom I. Opracował Antoni Krasnowolski. Warszawa 1914 s. 63.

i wszelkimi naszymi książęcymi prawami, on i jego prawni potomkowie i następcy; mają to oni prawnie mieć, trzymać, wiecznie i dziedzicznie posiadać, mogą to sprzedać, zastawić, zamienić, nadać i tym obracać, on i jego następcy, jak im się ku ich pożytkowi i wygodzie widzieć będzie.

Także nadajemy mu wszelką moc do sądzenia jego ludzi i czeladzi i do wydawania wyroków, jak to jest w zwyczaju na innych kuźnicach. Gdyby on jednak sam miał jakiś spór z kimkolwiek, ten niech sporną sprawę i skargę przedłoży nam, wtenczas my sprawę tę w prawie rozstrzygniemy. Chcemy także, jeżeli kiedyś jakie listy na tę kuźnicę miałyby być od nas wydane, te odwołujemy i całkowicie kasujemy, że nie mają mieć żadnej prawnej mocy na wieczne czasy. Także dajemy mu prawo do zajęcia, jeżeli mu ktoś na jego gruncie szkody poczynił i brać fanty według szkody, jak się to wszędzie praktykuje.

Wyżej wspomniany mistrz Henryk i jego następcy ma natomiast nam i wszystkim naszym spadkobiercom z tej kuźnicy corocznie płacić 8 grzywien groszy praskich liczby polskiej jako prawy i wieczny czynsz w taki sposób, że na każdy kwartał zapłaci po 2 grzywny. I ten czynsz przyrzekamy nie podwyższać w przyszłości.

Na jego świadectwo a prawne potwierdzenie tego listu, my, wyżej wspomniani książęta, daliśmy zawiesić na tym dokumencie nasze pieczęcie. Dan w Raciborzu, w roku tysiąc trzysta dziewięćdziesiątym i czwartym po Narodzeniu Bożym, w dzień świętych Filipa i Jakuba. A świadkami są nasi wierni i mili: Wanko nasz starosta, Wernko Scheliga, Hoberg z Czerwonej Łąki, Duszko z Wernerndorfu, Urban z Orzesza, Otton ze Zgoni, Czek Raszyca, Jerzy nasz pisarz i inni [uczciwi ludzie].

Biblioteka Śląska w Katowicach

ID: 0030001315063

II 1137987

oz. archiwalny

SL

